

PREDLOG

ZAKON

**O POTVRĐIVANJU SPORAZUMA IZMEĐU STRANA SJEVERNOATLANTSKOG
UGOVORA O PRAVNOM POLOŽAJU NJIHOVIH SNAGA**

Član 1

Potvrđuje se Sporazum između strana Sjevernoatlantskog ugovora o pravnom položaju njihovih snaga, sačinjen u Londonu 19. juna 1951. godine, u originalu na engleskom i francuskom jeziku.

Član 2

Tekst Sporazuma iz člana 1 ovog zakona, u originalu na engleskom jeziku i u prevodu na crnogorski jezik, glasi:

AGREEMENT

**BETWEEN THE PARTIES TO THE NORTH ATLANTIC TREATY
REGARDING THE STATUS OF THEIR FORCES**

The Parties to the North Atlantic Treaty signed in Washington on 4 April, 1949,
Considering that the forces of one Party may be sent, by arrangement, to serve in the territory of another Party;

Bearing in mind that the decision to send them and the conditions under which they will be sent, in so far as such conditions are not laid down by the present Agreement, will continue to be the subject of separate arrangements between the Parties concerned;

Desiring, however, to define the status of such forces while in the territory of another Party;

Have agreed as follows:

Article I

1. In this Agreement the expression --

(a) 'force' means the personnel belonging to the land, sea or air armed services of one Contracting Party when in the territory of another Contracting Party in the North Atlantic Treaty area in connexion with their official duties, provided that the two Contracting Parties concerned may agree that certain individuals, units or formations shall not be regarded as constituting or included in a 'force' for the purpose of the present Agreement;

(b) 'civilian component' means the civilian personnel accompanying a force of a Contracting Party who are in the employ of an armed service of that Contracting Party, and who are not stateless persons, nor nationals of any State which is not a Party to the North Atlantic Treaty, nor nationals of, nor ordinarily resident in, the State in which the force is located.

(c) 'dependent' means the spouse of a member of a force or a civilian component, or a child of such member depending on him or her for support;

- (d) 'sending State' means the Contracting Party to which the force belongs;
- (e) 'receiving State' means the Contracting Party in the territory of which the force or civilian component is located, whether it be stationed there or passing in transit;
- (f) 'military authorities of the sending State' means those authorities of a sending State who are empowered by its law to enforce the military law of that State with respect to members of its forces or civilian components;
- (g) 'North Atlantic Council' means the Council established by Article 9 of the North Atlantic Treaty or any of its subsidiary bodies authorised to act on its behalf.

2. This Agreement shall apply to the authorities of political sub-divisions of the Contracting Parties, within their territories to which the Agreement applies or extends in accordance with Article XX, as it applies to the central authorities of those Contracting Parties, provided, however, that property owned by political sub-divisions shall not be considered to be property owned by a Contracting Party within the meaning of Article VIII.

Article II

It is the duty of a force and its civilian component and the members thereof as well as their dependents to respect the law of the receiving State, and to abstain from any activity inconsistent with the spirit of the present Agreement, and, in particular, from any political activity in the receiving State. It is also the duty of the sending State to take necessary measures to that end.

Article III

1. On the conditions specified in paragraph 2 of this Article and subject to compliance with the formalities established by the receiving State relating to entry and departure of a force or the members thereof, such members shall be exempt from passport and visa regulations and immigration inspection on entering or leaving the territory of a receiving State. They shall also be exempt from the regulations of the receiving State on the registration and control of aliens, but shall not be considered as acquiring any right to permanent residence or domicile in the territories of the receiving State

2. The following documents only will be required in respect of members of a force. They must be presented on demand:

- (a) personal identity card issued by the sending State showing names, date of birth, rank and number (if any), service, and photograph;
- (b) individual or collective movement order, in the language of the sending State and in the English and French languages, issued by an appropriate agency of the sending State or of the North Atlantic Treaty Organization and certifying to the status of the individual or group as a member or members of a force and to the movement ordered. The receiving State may require a movement order to be countersigned by its appropriate representative.

3. Members of a civilian component and dependents shall be so described in their passports.

4. If a member of a force or a civilian component leaves the employ of the sending State and is not repatriated, the authorities of the sending State shall immediately inform the authorities of the receiving State, giving such particulars as may be required. The authorities of the sending State shall similarly inform the authorities of the receiving State of any member who has absented himself for more than twenty-one days.

5. If the receiving State has requested the removal from its territory of a member of

a force or civilian component or has made an expulsion order against an ex-member of a force or of a civilian component or against a dependent of a member or ex-member, the authorities of the sending State shall be responsible for receiving the person concerned within their own territory or otherwise disposing of him outside the receiving State. This paragraph shall apply only to persons who are not nationals of the receiving State and have entered the receiving State as members of a force or civilian component or for the purpose of becoming such members, and to the dependents of such persons.

Article IV

The receiving State shall either

(a) accept as valid, without a driving test or fee, the driving permit or licence or military driving permit issued by the sending State or a sub-division thereof to a member of a force or of a civilian component; or

(b) issue its own driving permit or licence to any member of a force or civilian component who holds a driving permit or licence or military driving permit issued by the sending State or a sub-division thereof, provided that no driving test shall be required.

Article V

1. Members of a force shall normally wear uniform. Subject to any arrangement to the contrary between the authorities of the sending and receiving States, the wearing of civilian dress shall be on the same conditions as for members of the forces of the receiving State. Regularly constituted units or formations of a force shall be in uniform when crossing a frontier.

2. Service vehicles of a force or civilian component shall carry, in addition to their registration number, a distinctive nationality mark.

Article VI

Members of a force may possess and carry arms, on condition that they are authorized to do so by their orders. The authorities of the sending State shall give sympathetic consideration to requests from the receiving State concerning this matter.

Article VII

1. Subject to the provisions of this Article,

(a) the military authorities of the sending State shall have the right to exercise within the receiving State all criminal and disciplinary jurisdiction conferred on them by the law of the sending State over all persons subject to the military law of that State;

(b) the authorities of the receiving State shall have jurisdiction over the members of a force or civilian component and their dependents with respect to offences committed within the territory of the receiving State and punishable by the law of that State.

2. (a) The military authorities of the sending State shall have the right to exercise exclusive jurisdiction over persons subject to the military law of that State with respect to offences, including offences relating to its security, punishable by the law

of the sending State, but not by the law of the receiving State.

(b) The authorities of the receiving State shall have the right to exercise exclusive jurisdiction over members of a force or civilian component and their dependents with respect to offences, including offences relating to the security of that State, punishable by its law but not by the law of the sending state.

(c) For the purposes of this paragraph and of paragraph 3 of this Article a security offence against a State shall include:

- (i) treason against the State;
- (ii) sabotage, espionage or violation of any law relating to official secrets of that State, or secrets relating to the national defence of that State

3. In cases where the right to exercise jurisdiction is concurrent the following rules shall apply:

(a) The military authorities of the sending State shall have the primary right to exercise jurisdiction over a member of a force or of a civilian component in relation to

- (i) offences solely against the property or security of that State, or offences solely against the person or property of another member of the force or civilian component of that State or of a dependent;
- (ii) offences arising out of any act or omission done in the performance of official duty.

(b) In the case of any other offence the authorities of the receiving State shall have the primary right to exercise jurisdiction.

(c) If the State having the primary right decides not to exercise jurisdiction, it shall notify the authorities of the other State as soon as practicable. The authorities of the State having the primary right shall give sympathetic consideration to a request from the authorities of the other State for a waiver of its right in cases where that other state considers such waiver to be of particular importance.

4. The foregoing provisions of this Article shall not imply any right for the military authorities of the sending State to exercise jurisdiction over persons who are nationals of or ordinarily resident in the receiving State, unless they are members of the force of the sending State.

5. (a) The authorities of the receiving and sending states shall assist each other in the arrest of members of a force or civilian component or their dependents in the territory of the receiving State and in handing them over to the authority which is to exercise jurisdiction in accordance with the above provisions.

(b) The authorities of the receiving State shall notify promptly the military authorities of the sending State of the arrest of any member of a force or civilian component or a dependent.

(c) The custody of an accused member of a force or civilian component over whom the receiving state is to exercise jurisdiction shall, if he is in the hands of the sending State, remain with that State until he is charged by the receiving State.

6. (a) The authorities of the receiving and sending States shall assist each other in the carrying out of all necessary investigations into offences, and in the collection and production of evidence, including the seizure and, in proper cases, the handing over

of objects connected with an offence. The handing over of such objects may, however, be made subject to their return within the time specified by the authority delivering them.

(b) The authorities of the Contracting parties shall notify one another of the disposition of all cases in which there are concurrent rights to exercise jurisdiction.

7. (a) A death sentence shall not be carried out in the receiving State by the authorities of the sending State if the legislation of the receiving state does not provide for such punishment in a similar case.

(b) The authorities of the receiving State shall give sympathetic consideration to a request from the authorities of the sending State for assistance in carrying out a sentence of imprisonment pronounced by the authorities of the sending State under the provision of this Article within the territory of the receiving State.

8. Where an accused has been tried in accordance with the provisions of this Article by the authorities of one Contracting Party and has been acquitted, or has been convicted and is serving, or has served, his sentence or has been pardoned, he may not be tried again for the same offence within the same territory by the authorities of another Contracting Party. However, nothing in this paragraph shall prevent the military authorities of the sending State from trying a member of its force for any violation of rules of discipline arising from an act or omission which constituted an offence for which he was tried by the authorities of another Contracting Party.

9. Whenever a member of a force or civilian component of a dependent is prosecuted under the jurisdiction of a receiving State he shall be entitled:

(a) to a prompt and speedy trial;

(b) to be informed, in advance of trial, of the specific charge or charges made against him;

(c) to be confronted with the witnesses against him;

(d) to have compulsory process for obtaining witnesses in his favour, if they are within the jurisdiction of the receiving State;

(e) to have legal representation of his own choice for his defence or to have free or assisted legal representation under the conditions prevailing for the time being in the receiving State;

(f) if he considers it necessary, to have the services of a competent interpreter; and

(g) to communicate with a representative of the Government of the sending State and when the rules of the court permit, to have such a representative present at his trial.

10. (a) Regularly constituted military units or formations of a force shall have the right to police any camps, establishment or other premises which they occupy as the result of an agreement with the receiving State. The military police of the force may take all appropriate measures to ensure the maintenance of order and security on such premises.

(b) Outside these premises, such military police shall be employed only subject to arrangements with the authorities of the receiving State and in liaison with those authorities, and in so far as such employment is necessary to maintain discipline and order among the members of the force.

11. Each Contracting Party shall seek such legislation as it deems necessary to ensure the adequate security and protection within its territory of installations, equipment, property, records and official information of other Contracting Parties, and the punishment

of persons who may contravene laws enacted for that purpose.

Article VIII

1. Each Contracting Party waives all its claims against any other Contracting Party for damage to any property owned by it and used by its land; sea or air armed services, if such damage:

(i) was caused by a member or an employee of the armed services of the other Contracting Party in the execution of his duties in connection with the operation of the North Atlantic Treaty; or

(ii) arose from the use of any vehicle, vessel or aircraft owned by the other Contracting Party and used by its armed services, provided either that the vehicle, vessel or aircraft causing the damage was being used in connection with the operation of the North Atlantic Treaty, or that the damage was caused to property being so used.

Claims for maritime salvage by one Contracting Party against any other Contracting Party shall be waived, provided that the vessel or cargo salvaged was owned by a contracting Party and being used by its armed services in connection with the operation of the North Atlantic Treaty.

2. (a) In the case of damage caused or arising as stated in paragraph 1 to other property owned by a Contracting Party and located in its territory, the issue of the liability of any other Contracting Party shall be determined and the amount of damage shall be assessed, unless the Contracting Parties concerned agree otherwise, by a sole arbitrator selected in accordance with sub-paragraph b. of this paragraph. The arbitrator shall also decide any counter-claims arising out of the same incident.

(b) The arbitrator referred to in sub-paragraph a. above shall be selected by agreement between the Contracting Parties concerned from amongst the nationals of the receiving State who hold or have held high judicial office. If the Contracting Parties concerned are unable, within two months, to agree upon the arbitrator, either may request the Chairman of the North Atlantic Council Deputies to select a person with the aforesaid qualifications.

(c) Any decision taken by the arbitrator shall be binding and conclusive upon the Contracting Parties.

(d) The amount of any compensation awarded by the arbitrator shall be distributed in accordance with the provisions of paragraph 5 e. (i), (ii) and (iii) of this Article.

(e) The compensation of the arbitrator shall be fixed by agreement between the Contracting Parties concerned and shall, together with the necessary expenses incidental to performance of his duties, be defrayed in equal proportions by them.

(f) Nevertheless, each Contracting Party waives its claim in any such case where the damage is less than:-

Belgium:	B. fr. 70,000.	Luxembourg:	L. fr. 70,000.
Canada:	\$ 1,460.	Netherlands:	Fl. 5,320
Denmark:	Kr. 9,670.	Norway:	Kr. 10,000.
France:	F. fr. 490,000.	Portugal:	Es. 40,250.
Iceland:	Kr. 22,800.	United Kingdom:	£ 500.

Italy: Li. 850,000. United States: \$ 1,400.

Any other Contracting Party whose property has been damaged in the same incident shall also waive its claim up to the above amount. In the case of considerable variation in the rates of exchange between these currencies the Contracting Parties shall agree on the appropriate adjustments of these amounts.

3. For the purposes of paragraphs 1 and 2 of this Article the expression "owned by a Contracting Party" in the case of a vessel includes a vessel on bare boat charter to that Contracting Party or requisitioned by it on bare boat terms or seized by it in prize (except to the extent that the risk of loss or liability is borne by some person other than such Contracting Party).

4. Each Contracting Party waives all its claims against any other Contracting Party for injury or death suffered by any member of its armed services while such member was engaged in the performance of his official duties.

5. Claims (other than contractual claims and those to which paragraphs 6 or 7 of this Article apply) arising out of acts or omissions of members of a force or civilian component done in the performance of official duty, or out of any other act, omission or occurrence for which a force or civilian component is legally responsible, and causing damage in the territory of the receiving State to third parties, other than any of the Contracting Parties, shall be dealt with by the receiving State in accordance with the following provisions:

(a) Claims shall be filed, considered and settled or adjudicated in accordance with the laws and regulations of the receiving State with respect to claims arising from the activities of its own armed forces.

(b) The receiving State may settle any such claims, and payment of the amount agreed upon or determined by adjudication shall be made by the receiving State in its currency.

(c) Such payment, whether made pursuant to a settlement or to adjudication of the case by a competent tribunal of the receiving State, or the final adjudication by such a tribunal denying payment, shall be binding and conclusive upon the Contracting Parties.

(d) Every claim paid by the receiving State shall be communicated to the sending States concerned together with full particulars and a proposed distribution in conformity with sub-paragraphs e. (i), (ii) and (iii) below. In default of a reply within two months, the proposed distribution shall be regarded as accepted.

(e) The cost incurred in satisfying claims pursuant to the preceding sub-paragraphs and para. 2 of this Article shall be distributed between the Contracting Parties, as follows:

(i) Where one sending State alone is responsible, the amount awarded or adjudged shall be distributed in the proportion of 25 per cent. chargeable to the receiving State and 75 per cent. chargeable to the sending State.

(ii) Where more than one State is responsible for the damage, the amount awarded or adjudged shall be distributed equally among them: however, if the receiving State is not one of the States responsible, its contribution shall be half that of each of the sending States.

(iii) Where the damage was caused by the armed services of the Contracting Parties and it is not possible to attribute it specifically to one or more of those armed services, the amount awarded or adjudged shall be distributed equally

among the Contracting Parties concerned: however, if the receiving State is not one of the States by whose armed services the damage was caused, its contribution shall be half that of each of the sending States concerned.

(iv) Every half-year, a statement of the sums paid by the receiving State in the course of the half-yearly period in respect of every case regarding which the proposed distribution on a percentage basis has been accepted, shall be sent to the sending States concerned, together with a request for reimbursement. Such reimbursement shall be made within the shortest possible time, in the currency of the receiving State.

(f) In cases where the application of the provisions of sub-paragraphs b. and e. of this paragraph would cause a Contracting Party serious hardship, it may request the North Atlantic Council to arrange a settlement of a different nature.

(g) A member of a force or civilian component shall not be subject to any proceedings for the enforcement of any judgment given against him in the receiving State in a matter arising from the performance of his official duties.

(h) Except in so far as sub-paragraph e. of this paragraph applies to claims covered by paragraph 2 of this Article, the provisions of this paragraph shall not apply to any claim arising out of or in connexion with the navigation or operation of a ship or the loading, carriage, or discharge of a cargo, other than claims for death or personal injury to which paragraph 4 of this Article does not apply.

6. Claims against members of a force or civilian component arising out of tortious acts or omissions in the receiving State not done in the performance of official duty shall be dealt with in the following manner:

(a) The authorities of the receiving State shall consider the claim and assess compensation to the claimant in a fair and just manner, taking into account all the circumstances of the case, including the conduct of the injured person, and shall prepare a report on the matter.

(b) The report shall be delivered to the authorities of the sending State, who shall then decide without delay whether they will offer an *ex gratia* payment, and if so, of what amount.

(c) If an offer of *ex gratia* payment is made, and accepted by the claimant in full satisfaction of his claim, the authorities of the sending State shall make the payment themselves and inform the authorities of the receiving State of their decision and of the sum paid.

(d) Nothing in this paragraph shall affect the jurisdiction of the courts of the receiving State to entertain an action against a member of a force or of a civilian component unless and until there has been payment in full satisfaction of the claim.

7. Claims arising out of the unauthorized use of any vehicle of the armed services of a sending State shall be dealt with in accordance with paragraph 6 of this Article, except in so far as the force or civilian component is legally responsible.

8. If a dispute arises as to whether a tortious act or omission of a member of a force or civilian component was done in the performance of official duty or as to whether the use of any vehicle of the armed services of a sending State was unauthorized, the question shall be submitted to an arbitrator appointed in accordance with paragraph 2 b. of this Article, whose decision on this point shall be final and conclusive.

9. The sending State shall not claim immunity from the jurisdiction of the courts of the receiving State for members of a force or civilian component in respect of the civil jurisdiction of the courts of the receiving State except to the extent provided in paragraph 5 g. of this Article.

10. The authorities of the sending State and of the receiving State shall co-operate in the procurement of evidence for a fair hearing and disposal of claims in regard to which the Contracting Parties are concerned.

Article IX

1. Members of a force or of a civilian component and their dependents may purchase locally goods necessary for their own consumption, and such services as they need, under the same conditions as the nationals of the receiving State.

2. Goods which are required from local sources for the subsistence of a force or civilian component shall normally be purchased through the authorities which purchase such goods for the armed services of the receiving State. In order to avoid such purchases having any adverse effect on the economy of the receiving State, the competent authorities of that State shall indicate, when necessary, any articles the purchase of which should be restricted or forbidden.

3. Subject to agreements already in force or which may hereafter be made between the authorised representatives of the sending and receiving States, the authorities of the receiving State shall assume sole responsibility for making suitable arrangements to make available to a force or a civilian component the buildings and grounds which it requires, as well as facilities and services connected therewith. These agreements and arrangements shall be, as far as possible, in accordance with the regulations governing the accommodation and billeting of similar personnel of the receiving State. In the absence of a specific contract to the contrary, the laws of the receiving State shall determine the rights and obligations arising out of the occupation or use of the buildings, grounds, facilities or services.

4. Local civilian labour requirements of a force or civilian component shall be satisfied in the same way as the comparable requirements of the receiving State and with the assistance of the authorities of the receiving State through the employment exchanges. The conditions of employment and work, in particular wages, supplementary payments and conditions for the protection of workers, shall be those laid down by the legislation of the receiving State. Such civilian workers employed by a force or civilian component shall not be regarded for any purpose as being members of that force or civilian component.

5. When a force or a civilian component has at the place where it is stationed inadequate medical or dental facilities, its members and their dependents may receive medical and dental care, including hospitalization, under the same conditions as comparable personnel of the receiving State.

6. The receiving State shall give the most favourable consideration to requests for the grant to members of a force or of a civilian component of travelling facilities and concessions with regard to fares. These facilities and concessions will be the subject of

special arrangements to be made between the Governments concerned.

7. Subject to any general or particular financial arrangements between the Contracting Parties, payment in local currency for goods, accommodation and services furnished under paragraphs, 2, 3, 4 and, if necessary, 5 and 6, of this Article shall be made promptly by the authorities of the force.

8. Neither a force, nor a civilian component, nor the members thereof, nor their dependents, shall by reason of this Article enjoy any exemption from taxes or duties relating to purchases and services chargeable under the fiscal regulations of the receiving State.

Article X

1. Where the legal incidence of any form of taxation in the receiving State depends upon residence or domicile, periods during which a member of a force or civilian component is in the territory of that State by reason solely of his being a member of such force or civilian component shall not be considered as periods of residence therein, or as creating a change of residence or domicile, for the purposes of such taxation. Members of a force or civilian component shall be exempt from taxation in the receiving State on the salary and emoluments paid to them as such members by the sending State or on any tangible movable property the presence of which in the receiving State is due solely to their temporary presence there.

2. Nothing in this Article shall prevent taxation of a member of a force or civilian component with respect to any profitable enterprise, other than his employment as such member, in which he may engage in the receiving State, and, except as regards his salary and emoluments and the tangible movable property referred to in paragraph I, nothing in this Article shall prevent taxation to which, even if regarded as having his residence or domicile outside the territory of the receiving State, such a member is liable under the law of that State.

3. Nothing in this Article shall apply to 'duty' as defined in paragraph 12 of Article XI.

4. For the purposes of this Article the term 'member of a force' shall not include any person who is a national of the receiving State.

Article XI

1. Save as provided expressly to the contrary in this Agreement, members of a force and of a civilian component as well as their dependents shall be subject to the laws and regulations administered by the customs authorities of the receiving State. In particular the customs authorities of the receiving State shall have the right, under the general conditions laid down by the laws and regulations of the receiving State, to search members of a force or civilian component and their dependents and to examine their luggage and vehicles, and to seize articles pursuant to such laws and regulations.

2. (a) The temporary importation and the re-exportation of service vehicles of a force or civilian component under their own power shall be authorized free of duty on presentation of a triptyque in the form shown in the Appendix to this Agreement.

(b) The temporary importation of such vehicles not under their own power shall be governed by paragraph 4 of this Article and the re-exportation thereof by paragraph 8.

(c) Service vehicles of a force or civilian component shall be exempt from any tax payable in respect of the use of vehicles on the roads.

3. Official documents under official seal shall not be subject to customs inspection. Couriers, whatever their status, carrying these documents must be in possession of an individual movement order, issued in accordance with paragraph 2 b. of Article III. This movement order shall show the number of despatches carried and certify that they contain only official documents.

4. A force may import free of duty the equipment for the force and reasonable quantities of provisions, supplies and other goods for the exclusive use of the force and, in cases where such use is permitted by the receiving State, its civilian component and dependents. This duty-free importation shall be subject to the deposit, at the customs office for the place of entry, together with such customs documents as shall be agreed, of a certificate in a form agreed between the receiving State and the sending State signed by a person authorized by the sending State for that purpose. The designation of the person authorised to sign the certificates as well as specimens of the signatures and stamps to be used, shall be sent to the customs administration of the receiving State.

5. A member of a force or civilian component may, at the time of his first arrival to take up service in the receiving State or at the time of the first arrival of any dependent to join him, import his personal effects and furniture free of duty for the term of such service.

6. Members of a force or civilian component may import temporarily free of duty their private motor vehicles for the personal use of themselves and their dependents. There is no obligation under this Article to grant exemption from taxes payable in respect of the use of roads by private vehicles.

7. Imports made by the authorities of a force other than for the exclusive use of that force and its civilian component, and imports, other than those dealt with in paragraphs 5 and 6 of this Article, effected by members of a force or civilian component are not, by reason of this Article, entitled to any exemption from duty or other conditions.

8. Goods which have been imported duty-free under paragraphs 2 b., 4, 5 or 6 above:

(a) may be re-exported freely, provided that, in the case of goods imported under paragraph 4, a certificate, issued in accordance with that paragraph, is presented to the customs office: the customs authorities, however, may verify that goods re-exported are as described in the certificate, if any, and have in fact been imported under the conditions of paragraphs 2 b., 4, 5 or 6 as the case may be;

(b) shall not normally be disposed of in the receiving State by way of either sale or gift: however, in particular cases such disposal may be authorized on conditions imposed by the authorities concerned of the receiving State (for instance, on payment of duty and tax and compliance with the requirements of the controls of trade and exchange).

9. Goods purchased in the receiving State shall be exported therefrom only in accordance with the regulations in force in the receiving State.

10. Special arrangements for crossing frontiers shall be granted by the customs authorities to regularly constituted units or formations, provided that the customs authorities concerned have been duly notified in advance.

11. Special arrangements shall be made by the receiving State so that fuel, oil and lubricants for use in service vehicles, aircraft and vessels of a force or civilian component, may be delivered free of all duties and taxes.

12. In paragraphs 1-10 of this Article:

'duty' means customs duties and all other duties and taxes payable on importation or exportation, as the case may be, except dues and taxes which are no more than charges for services rendered;

'importation' includes withdrawal from customs warehouses or continuous customs custody, provided that the goods concerned have not been grown, produced or manufactured in the receiving State.

13. The provisions of this Article shall apply to the goods concerned not only when they are imported into or exported from the receiving State but also when they are in transit through the territory of a Contracting Party, and for this purpose the expression 'receiving State' in this Article shall be regarded as including any Contracting Party through whose territory the goods are passing in transit.

Article XII

1. The customs or fiscal authorities of the receiving State may, as a condition of the grant of any customs or fiscal exemption or concession provided for in this Agreement, require such conditions to be observed as they may deem necessary to prevent abuse.

2. These authorities may refuse any exemption provided for by this Agreement in respect of the importation into the receiving State of articles grown, produced or manufactured in that State which have been exported therefrom without payment of, or upon repayment of, taxes or duties which would have been chargeable but for such exportation. Goods removed from a customs warehouse shall be deemed to be imported if they were regarded as having been exported by reason of being deposited in the warehouse.

Article XIII

1. In order to prevent offences against customs and fiscal laws regulations, the authorities of the receiving and of the sending States shall assist each other in the conduct of enquiries and the collection of evidence.

2. The authorities of a force shall render all assistance within their power to ensure that articles liable to seizure by, or on behalf of, the customs or fiscal authorities of the receiving State are handed to those authorities.

3. The authorities of a force shall render all assistance within their power to ensure the payment of duties, taxes and penalties payable by members of the force or civilian component or their dependents.

4. Service vehicles and articles belonging to a force or to its civilian component, and not to a member of such force or civilian component, seized by the authorities of the receiving State in connection with an offence against its customs or fiscal laws or regulations shall be handed over to the appropriate authorities of the force concerned.

Article XIV

(a) A force, a civilian component and the members thereof, as well as their dependents, shall remain subject to the foreign exchange regulations of the sending State and shall also be subject to the regulations of the receiving State.

(b) The foreign exchange authorities of the sending and the receiving States may issue special regulations applicable to a force or civilian component or the members thereof as well as to their dependents.

Article XV

1. Subject to paragraph 2 of this Article, this Agreement shall remain in force in the event of hostilities to which the North Atlantic Treaty applies, except that the provisions for settling claims in paragraphs 2 and 5 of Article VIII shall not apply to war damage, and that the provisions of the Agreement, and, in particular of Articles III and VII, shall immediately be reviewed by the Contracting Parties concerned, who may agree to such modifications as they may consider desirable regarding the application of the Agreement between them.

2. In the event of such hostilities, each of the Contracting Parties shall have the right, by giving 60 days' notice to the other Contracting Parties, to suspend the application of any of the provisions of this Agreement so far as it is concerned. If this right is exercised, the Contracting Parties shall immediately consult with a view to agreeing on suitable provisions to replace the provisions suspended.

Article XVI

All differences between the Contracting Parties relating to the interpretation or application of this Agreement shall be settled by negotiation between them without recourse to any outside jurisdiction. Except where express provision is made to the contrary in this Agreement, differences which cannot be settled by direct negotiation shall be referred to the North Atlantic Council.

Article XVII

Any Contracting Party may at any time request the revision of any Article of this Agreement. The request shall be addressed to the North Atlantic Council.

Article XVIII

1. The present Agreement shall be ratified and the instruments of ratification shall be deposited as soon as possible with the Government of the United States of America, which shall notify each signatory State of the date of deposit thereof.

2. Thirty days after four signatory States have deposited their instruments of ratification the present Agreement shall come into force between them. It shall come into force for each other signatory State thirty days after the deposit of its instrument of ratification.

3. After it has come into force, the present Agreement shall, subject to the approval of the North Atlantic Council and to such conditions as it may decide, be open to accession on behalf of any State which accedes to the North Atlantic Treaty. Accession shall be effected by the deposit of an instrument of accession with the Government of the United States of America, which shall notify each signatory and acceding State of the date of deposit thereof. In respect of any State on behalf of which an instrument of accession is deposited, the present Agreement shall come into force thirty days after the date of the deposit of such instrument.

Article XIX

1. The present Agreement may be denounced by any Contracting Party after the expiration of a period of four years from the date on which the Agreement comes into force.

2. The denunciation of the Agreement by any Contracting Party shall be effected by a written notification addressed by that Contracting Party to the Government of the United States of America which shall notify all the other Contracting Parties of each such notification and the date of receipt thereof.

3. The denunciation shall take effect one year after the receipt of the notification by the Government of the United States of America. After the expiration of this period of one year, the Agreement shall cease to be in force as regards the Contracting Party which denounces it, but shall continue in force for the remaining Contracting Parties.

Article XX

1. Subject to the provisions of paragraphs 2 and 3 of this Article, the present Agreement shall apply only to the metropolitan territory of a Contracting Party.

2. Any State may, however, at the time of the deposit of its instrument of ratification or accession or at any time thereafter, declare by notification given to the Government of the United States of America that the present Agreement shall extend (subject, if the State making the declaration considers it to be necessary, to the conclusion of a special agreement between that State and each of the sending States concerned), to all or any of the territories for whose international relations it is responsible in the North Atlantic Treaty area. The present Agreement shall then extend to the territory or territories named therein thirty days after the receipt by the Government of the United States of America of the notification, or thirty days after the conclusion of the special agreements if required, or when it has come into force under Article XVIII, whichever is the later.

3. A State which has made a declaration under paragraph 2 of this Article extending the present Agreement to any territory for whose international relations it is responsible may denounce the Agreement separately in respect of that territory in accordance with the provisions of Article XIX.

In witness whereof the undersigned Plenipotentiaries have signed the present Agreement.

Done in London this nineteenth day of June, 1951, in the English and French languages, both texts being equally authoritative, in a single original which shall be deposited in the archives of the Government of the United States of America. The Government of the United States of America shall transmit certified copies thereof to all the signatory and acceding States.

SPORAZUM IZMEĐU STRANA SJEVERNOATLANTSKOG UGOVORA O PRAVNOM POLOŽAJU NJIHOVIH SNAGA

Strane Sjevernoatlantskog ugovora potpisanog u Vašingtonu 4. aprila 1949. godine, prihvatajući činjenicu da snage jedne od Strana mogu biti sporazumno upućene na službu na teritoriju druge Strane;

imajući na umu da će odluke o upućivanju istih i uslovi pod kojima će biti upućene, ukoliko takvi uslovi nijesu utvrđeni ovim Sporazumom, biti predmet posebnih sporazuma između odnosnih Strana;

želeći, ipak, da utvrde pravni položaj tih snaga dok se one nalaze na teritoriji druge Strane; sporazumjele su se kako slijedi:

Član 1

1. U ovom Sporazumu izraz:

(a) „*snage*” podrazumijeva osoblje koje pripada kopnenoj vojsci, mornarici ili vazduhoplovstvu oružanih snaga jedne Ugovorne strane dok se nalazi na teritoriji druge Ugovorne strane u području na koje se odnosi Sjevernoatlantski ugovor u vezi sa njihovim službenim dužnostima, s tim da se te dvije Ugovorne strane mogu sporazumjeti da se, za potrebe ovog Sporazuma, određena lica, jedinice ili formacije neće smatrati kao da čine ili su uključeni u „snage”;

(b) „*civilna komponenta*” podrazumijeva civilno osoblje pridruženo snagama Ugovorne strane, koje je zaposleno u oružanim snagama te Ugovorne strane, a koje nijesu lica bez državljanstva, niti su državljani bilo koje države koja nije Strana Sjevernoatlantskog ugovora, niti su državljani države u kojoj su smještene snage, niti u njoj imaju prebivalište;

(c) „*član porodice*” podrazumijeva supružnika pripadnika snaga ili civilne komponente ili dijete tog pripadnika koje on ili ona izdržava;

(d) „*država odašiljanja*” podrazumijeva Ugovornu stranu kojoj pripadaju snage;

(e) „*država prijema*” podrazumijeva Ugovornu stranu na čijoj se teritoriji nalaze snage ili civilna komponenta, bilo da su tamo smještene ili su u prolazu;

(f) „*vojni organi države odašiljanja*” podrazumijevaju one organe države odašiljanja koje njen pravni poredak ovlašćuje za sprovođenje vojnih propisa te države s obzirom na pripadnike njenih snaga ili civilnih komponenti;

(g) „*Sjevernoatlantski savjet*” podrazumijeva Savjet ustanovljen članom 9 Sjevernoatlantskog ugovora ili bilo koje njegovo pomoćno tijelo koje je ovlašćeno da djeluje u njegovo ime.

2. Ovaj Sporazum se primjenjuje na organe političkih jedinica Ugovornih strana, unutar njihovih teritorija na koje se ovaj Sporazum odnosi ili na koje se njegova primjena proširuje u skladu sa članom XX, kao što se primjenjuje na centralne organe tih Ugovornih strana, s tim da se imovina u vlasništvu političkih jedinica neće smatrati imovinom u vlasništvu Ugovorne strane u smislu člana VIII.

Član 2

Snage i njihova civilna komponenta i njihovi pripadnici, kao i članovi njihovih porodica su dužni da poštuju zakone države prijema, i da se uzdržavaju od bilo koje aktivnosti koja nije u skladu sa duhom ovog Sporazuma i, naročito, od bilo kakve političke aktivnosti u državi prijema. Takođe je dužnost države odašiljanja da u tu svrhu preduzme potrebne mjere.

Član 3

1. U skladu sa uslovima navedenim u stavu 2 ovog člana i uz zadovoljavanje formalnosti koje je država prijema uspostavila vezano za ulazak i izlazak snaga ili njihovih pripadnika, ti pripadnici će biti izuzeti od primjene propisa o pasošima i vizama te imigracionog nadzora pri ulasku ili izlasku sa teritorije države prijema. Isti će takođe biti izuzeti od primjene propisa države prijema o prijavi i kontroli stranaca, ali neće moći da ostvare pravo na boravište ili prebivalište na teritoriji države prijema.

2. U odnosu na pripadnike snaga zahtijevaju se samo sljedeći dokumenti. Na zahtjev se moraju predložiti:

(a) lična legitimacija koju je izdala država odašiljanja sa imenom i prezimenom, datumom rođenja, činom i brojem (ako postoji), nazivom službe i slikom;

(b) pojedinačno ili grupno naređenje za kretanje na jeziku države odašiljanja te na engleskom i francuskom jeziku, koje je izdao odgovarajući organ države odašiljanja ili Organizacija Sjevernoatlantskog ugovora i koje potvrđuje pravni položaj pojedinca ili grupe kao pripadnika ili pripadnika snaga i naređeno kretanje. Država prijema može zatražiti da naređenje za kretanje supotpisu njeni odgovarajući predstavnici.

3. Pripadnici civilne komponente i članovi porodice biće kao takvi označeni u njihovim pasošima.

4. Ako pripadnik snaga ili civilne komponente napusti zaposlenje u državi odašiljanja i ne bude vraćen u državu odašiljanja, organi države odašiljanja će odmah obavijestiti organe države prijema i dati im potrebne pojedinosti. Na isti način organe države odašiljanja obavještavaju organi države prijema o svakom pripadniku koji je nedopušteno odsutan više od dvadeset i jednog dana.

5. Ako je država prijema zatražila udaljavanje pripadnika snaga ili civilne komponente sa njene teritorije ili je izdala nalog za protjerivanje bivšeg pripadnika snaga ili civilne komponente ili člana porodice sadašnjeg ili bivšeg pripadnika, organi države odašiljanja biće odgovorni za prihvrat odnosnog lica na njenu sopstvenu teritoriju ili za udaljavanje tog lica na drugi način sa teritorije države prijema. Ovaj stav primjenjivaće se samo na lica koja nijesu državljani države prijema, a ušla su u državu

prijema kao pripadnici snaga ili civilne komponente ili kako bi to postala, i na članove porodice tih lica.

Član 4

Država prijema će:

(a) prihvatiti kao važeću, bez provjere znanja vožnje ili plaćanja takse, privremenu vozačku dozvolu, vozačku dozvolu ili privremenu vojnu vozačku dozvolu koju je pripadniku snaga ili civilne komponente izdala država odašiljanja ili njena državna jedinica;

ili

(b) izdati njenu privremenu vozačku dozvolu ili vozačku dozvolu svakom pripadniku snaga ili civilne komponente koji ima privremenu vozačku dozvolu, vozačku dozvolu ili privremenu vojnu vozačku dozvolu koju je izdala država odašiljanja ili njena državna jedinica, a da neće tražiti polaganje vozačkog ispita.

Član 5

1. Pripadnici snaga po pravilu nose uniformu. Ako se organi države odašiljanja i države prijema drukčije ne dogovore, pripadnici snaga nose civilnu odjeću pod istim uslovima koji važe za pripadnike snaga države prijema. Pripadnici redovne jedinice ili formacije snaga nose uniformu pri prelasku granice.

2. Službena vozila snaga ili civilne komponente imaju, uz njihove registarske oznake, i posebno državno obilježje.

Član 6

Pripadnici snaga mogu držati i nositi oružje ako su za to ovlašćeni na osnovu naređenja. U pogledu toga organi države odašiljanja imajuće razumijevanja za zahtjeve države prijema.

Član 7

1. U skladu sa odredbama ovog člana:

(a) vojni organi države odašiljanja imaju pravo u državi prijema da sprovede svu krivičnu i disciplinsku nadležnost koja im je povjerena zakonom države odašiljanja nad svim licima koja podliježu vojnom zakonodavstvu te države;

(b) organi države prijema imaju nadležnost nad pripadnicima snaga ili civilne komponente i članovima njihovih porodica u odnosu na kažnjiva djela počinjena na teritoriji države prijema koja su kažnjiva po zakonu te države.

2. (a) Vojni organi države odašiljanja imaju pravo da ostvaruju isključivu nadležnost nad licima koja podliježu vojnom pravu te države u odnosu na kažnjiva djela, uključujući i povredu bezbjednosti, koja su kažnjiva po zakonu države odašiljanja, ali ne i po zakonu države prijema.

(b) Organi države prijema imaju pravo da ostvaruju isključivu nadležnost nad pripadnicima snaga ili civilne komponente i članovima njihovih porodica u odnosu na kažnjiva djela, uključujući kažnjiva djela povezana sa njenom bezbjednošću, koja su kažnjiva po njenom zakonu, ali ne i po zakonu države odašiljanja.

(c) U smislu ovog stava i stava 3 ovog člana, kažnjivo djelo protiv bezbjednosti države uključuje

- (i) veleizdaju;
- (ii) sabotažu, špijunažu ili kršenje bilo kojeg propisa koji se odnosi na službenu tajnu ili tajnu povezanu sa nacionalnom odbranom te države.

3. U slučaju sukoba nadležnosti primjenjuju se sljedeća pravila:

(a) Vojni organi države odašiljanja imaju prvenstveno pravo da ostvaruju nadležnost nad pripadnikom snaga ili civilne komponente u pogledu

- (i) kažnjivih djela isključivo protiv imovine ili bezbjednosti te države, ili kažnjivih djela isključivo protiv ličnosti ili imovine nekog drugog pripadnika snaga ili civilne komponente te države ili člana porodice;
- (ii) kažnjivih djela proizašlih iz bilo kakvog djelovanja ili propusta pri obavljanju službenih dužnosti.

(b) U slučaju bilo kojeg drugog kažnjivog djela, prvenstveno pravo na ostvarivanje nadležnosti imaju organi države prijema.

(c) Ako država koja ima prvenstveno pravo odluči da ne sprovodi nadležnost, o tome će što prije obavijestiti organe druge države. Organi države koja ima prvenstveno pravo imaće razumijevanja za zahtjev organa druge države za odricanje od njenog prava u slučajevima kada ta druga država smatra takvo odricanje izuzetno važnim.

4. Prethodne odredbe ovog člana ne pretpostavljaju nikakvo pravo vojnih organa države odašiljanja da ostvaruju nadležnost nad licima koja su državljani ili imaju prebivalište u državi prijema, osim ukoliko su pripadnici snaga države odašiljanja.

5. (a) Organi države prijema i države odašiljanja pomagaće se međusobno pri hapšenjima pripadnika snaga ili civilne komponente ili članova njihovih porodica na teritoriji države prijema, te pri predaji istih organima koji ostvaruju nadležnost u skladu sa gore navedenim odredbama.

(b) Organi države prijema odmah će obavijestiti vojne organe države odašiljanja o hapšenju svakog pripadnika snaga ili civilne komponente ili člana porodice.

(c) Pritvor osumnjičenog pripadnika snaga ili civilne komponente nad kojim država prijema ostvaruje nadležnost, ostaje kod države odašiljanja ako je on u rukama te države, dok ne bude optužen od države prijema.

6. (a) Organi države prijema i države odašiljanja pomagaće se u sprovođenju svih potrebnih istražnih radnji u vezi sa kažnjivim djelima, kao i u prikupljanju i izvođenju dokaza, uključujući zaplenu, i u odgovarajućim slučajevima, i predaju predmeta koji su povezani sa kažnjivim djelom. Predaja takvih predmeta mogla bi međutim biti uslovljena njihovim povratkom u roku koji odrede organi koji ih predaju.

(b) Organi ugovornih strana obavijestiće jedna drugu o svim slučajevima u kojima postoji sukob nadležnosti.

7. (a) Smrtnu kaznu u državi prijema neće izvršavati organi države odašiljanja ako zakonodavstvo države prijema ne predviđa takav oblik kazne za slične slučajeve.

(b) Organi države prijema imaće razumijevanja za zamolnicu organa države odašiljanja za pomoć pri izvršavanju kazne zatvora koju su izrekli organi države odašiljanja u skladu sa odredbom ovog člana na teritoriji države prijema.

8. Kada se optuženom sudilo u skladu sa odredbama ovog člana od strane organa jedne Ugovorne strane te je on bio oslobođen, ili osuđen i izdržava ili je izdržavao svoju kaznu ili je bio pomilovan, njemu se ne može ponovno suditi za isto kažnjivo djelo na istoj teritoriji od strane organa druge Ugovorne strane. Međutim, ništa u ovom stavu ne sprječava vojne organe države odašiljanja da sude pripadniku njihovih snaga za kršenje disciplinskih pravila proizašlo iz djelovanja ili propusta koji su proizveli kažnjivo djelo za koje mu je bilo suđeno od strane organa druge Ugovorne strane.

9. Kada god pripadnik snaga ili civilne komponente ili član porodice podliježe progonu pod nadležnošću države prijema, ima pravo:

- (a) na suđenje bez odlaganja i brzo suđenje;
- (b) da bude obaviješten, prije suđenja, o tačnoj optužbi ili optužbama koje mu se stavljaju na teret;
- (c) na suočavanje sa svjedocima koji svjedoče protiv njega;
- (d) na obavezan postupak za pozivanje svjedoka u njegovu korist, ako su oni pod nadležnošću države prijema;
- (e) na pravne zastupnike po sopstvenom izboru u svrhu odbrane, ili na besplatno pravno zastupanje ili pomoć pod uslovima koji su u to vrijeme na snazi u državi prijema;
- (f) na usluge kompetentnog tumača, ako to smatra potrebnim i
- (g) da komunicira sa predstavnicima Vlade države odašiljanja i, kada pravila suda dopuštaju, da ti predstavnici budu prisutni na suđenju.

10. (a) Redovno uspostavljene vojne jedinice ili formacije snaga imaju pravo da održavaju red u svakom kampu, objektima ili drugim prostorijama koje one zauzimaju na osnovu sporazuma sa državom prijema. Vojna policija snaga može preduzimati sve odgovarajuće mjere kako bi se osiguralo održavanje reda i bezbjednosti u takvim prostorijama.

(b) Izvan tih prostorija, vojna policija biće angažovana samo na osnovu dogovora s organima države prijema i u vezi sa tim organima, i to ukoliko je takav angažman nužan za održavanje discipline i reda među pripadnicima snaga.

11. Svaka će Ugovorna strana će nastojati da donese onakvo zakonodavstvo koje ona smatra potrebnim kako bi osigurala odgovarajuću bezbjednost i zaštitu na njenoj teritoriji instalacija, opreme, imovine, arhiva i službenih podataka drugih Ugovornih strana, i kažnjavanje lica koja prekrše zakone donesene u tu svrhu.

Član 8

1. Svaka Ugovorna strana odriče se svih svojih potraživanja prema bilo kojoj drugoj Ugovornoj strani za štetu na bilo kojoj imovini u njenom vlasništvu i koju koriste njena kopnena vojska, mornarica ili vazduhoplovstvo oružanih snaga, ukoliko je tu štetu:

- (i) prouzrokovao pripadnik ili zaposleni oružanih snaga druge Ugovorne strane u izvršavanju njegovih zadataka u vezi sa primjenom Sjevernoatlantskog ugovora; ili
- (ii) je proistekla iz korišćenja bilo kojeg vozila, plovila ili vazduhoplova u

vlasništvu druge Ugovorne strane i koje su koristile njene oružane snage, bilo pod uslovom da su vozilo, plovilo ili vazduhoplov koji su prouzrokovali štetu bili korišćeni u vezi sa primjenom Sjevernoatlantskog ugovora, bilo da je šteta prouzrokovana na imovini korišćenoj na taj način.

Jedna Ugovorna strana odriče se potraživanja za spašavanje na moru prema bilo kojoj drugoj Ugovornoj strani, pod uslovom da su spašeno plovilo ili teret bili u vlasništvu Ugovorne strane te da su ih koristile njene oružane snage u vezi sa primjenom Sjevernoatlantskog ugovora.

2. (a) Ako je šteta prouzrokovana ili proizašla na način opisan u stavu 1 na drugoj imovini koja je u vlasništvu Ugovorne strane i koja se nalazi na njenoj teritoriji, odgovornost bilo koje druge Ugovorne strane kao i visinu iznosa štete naknadno će utvrditi arbitar izabran u skladu sa odredbama tačke (b) ovog stava, ako se odnosne Ugovorne strane ne sporazumiju drugačije. Arbitar će odlučiti i o mogućim protivpotraživanjima proizašlim iz istog slučaja.

(b) Arbitar naveden u tački (a) biće izabran na osnovu sporazuma odnosnih Ugovornih strana iz redova državljana države prijema koji obavljaju ili su obavljali neku od visokih pravosudnih dužnosti. Ukoliko odnosne Ugovorne strane nijesu u mogućnosti, u roku od dva mjeseca, da postignu dogovor o izboru arbitra, bilo koja od njih može zatražiti od jednog od zamjenika predsjedavajućeg Sjevernoatlantskog savjeta da izabere lice koja ispunjava gore navedene uslove.

(c) Svaka odluka koju donese arbitar biće obavezujuća i konačna za Ugovorne strane.

(d) Iznos svake naknade koju dodijeli arbitar podijeliće se u skladu sa odredbama stava 5 tačke (e) podtačaka (i), (ii) i (iii) ovog člana.

(e) Visina iznosa naknade za rad arbitra određuje se sporazumom između odnosnih Ugovornih strana i one će ih snositi u jednakim djelovima, zajedno sa potrebnim troškovima vezanim uz obavljanje njegove dužnosti.

(f) Pored toga, svaka Ugovorna strana odriče se svog potraživanja u svakom takvom slučaju kada je šteta manja od:

Belgija:	BEF 70.000	Luksemburg:	LFP 70.000
Kanada:	CAD 1.460	Holandija:	NLG 5.320
Danska:	DK 9.670	Norveška:	NOK 10.000
Francuska	FRF 490.000	Portugal:	PTE 40.250
Island:	IKR 22.800	Ujedinjeno Kraljevstvo:	GBP 500
Italija:	ITL 850.000	Sjedinjene Američke Države:	USD 1.400

Svaka druga Ugovorna strana čija je imovina oštećena u istom događaju takođe će se odreći svog potraživanja do visine gore navedenih iznosa. U slučaju znatnih promjena kursa gore navedenih valuta, Ugovorne strane sporazumjeće se o prilagođavanju gore navedenih iznosa.

3. Za potrebe st. 1 i 2 ovog člana izraz „u vlasništvu Ugovorne strane” u slučaju

plovila uključuje plovilo koje je Ugovorna Strana zakupila kao prazni brod ili plovilo koje je Ugovorna strana rekvirirala pod uslovima koji vrijede za zakup praznog broda ili koji je ona uzaptila (osim ako rizik gubitka ili odgovornost ne snosi neko lice koje nije ta Ugovorna strana).

4. Svaka Ugovorna strana odriče se svih svojih potraživanja prema bilo kojoj drugoj Ugovornoj strani za povredu ili smrt pretrpljene od strane bilo kojeg pripadnika njenih oružanih snaga tokom obavljanja njegovih službenih dužnosti.

5. Potraživanja (osim onih nastalih na osnovu ugovora i onih na koja se primjenjuju st. 6 ili 7 ovog člana) koja proizlaze iz djela ili propusta pripadnika snaga ili civilne komponente počinjenih za vrijeme obavljanja službene dužnosti ili iz bilo kojeg drugog djela, propusta ili događaja za koje su snage ili civilna komponenta pravno odgovorni, i koji su prouzrokovali štetu na području države prijema trećoj strani koja nije Ugovorna strana, rješavaće država prijema u skladu sa sljedećim odredbama:

(a) Potraživanja će se evidentirati, razmotriti i riješiti ili će se o njima presuditi u skladu sa zakonima i propisima države prijema, u odnosu na potraživanja koja proizlaze iz aktivnosti njenih oružanih snaga.

(b) Država prijema može riješiti svako takvo potraživanje, a dogovoreni ili dosuđeni iznos isplatiće država prijema u njenoj valuti.

(c) Takva isplata, bilo da je izvršena na osnovu nagodbe, bilo presude nadležnog suda države prijema, ili na osnovu pravosnažne presude takvog suda kojom se osporava isplata, biće obavezujuća i konačna za Ugovorne strane.

(d) Država prijema će o svakom isplaćenom potraživanju detaljno obavijestiti odnosne države odašiljanja i predložiti podjelu ukupnih troškova u skladu sa donjom tačkom (e) podtačkama (i), (ii) i (iii). U slučaju da država odašiljanja u roku od dva (2) mjeseca ne odgovori na prijedlog podjele troškova, isti će se smatrati prihvaćenim.

(e) Troškovi namirenja potraživanja nastali na osnovu gore navedenih tačaka i stava 2 ovog člana podijeliće se između Ugovornih strana kako slijedi: -

(i) Kada je utvrđena odgovornost samo jedne države odašiljanja, dodijeljeni ili dosuđeni iznos podijeliće se u razmjeru 25% od ukupnog iznosa na račun države prijema i 75% od ukupnog iznosa na račun države odašiljanja.

(ii) Kada je utvrđena odgovornost više država za štetu, dodijeljeni ili dosuđeni iznos podijeliće se na jednake djelove: međutim, ako nije utvrđena odgovornost države prijema, njen će udio iznositi polovinu iznosa koji moraju platiti ostale države odašiljanja.

(iii) Kada štetu počine oružane snage više Ugovornih strana i nije moguće utvrditi isključivu odgovornost jedne Ugovorne strane ili više njih, dodijeljeni ili dosuđeni iznos podijeliće se na jednake djelove između odnosnih Ugovornih strana: međutim, ukoliko država prijema nije jedna od država čije su oružane snage prouzrokovale štetu, njen će udio iznositi polovinu iznosa koji moraju platiti odnosne države odašiljanja.

(iv) Svakih pola godine država prijema šalje odnosnim državama odašiljanja izvještaj o iznosima koje je država prijema isplatila u proteklom polugodišnjem periodu za svaku naknadu štete za koju je prihvaćen prijedlog podjele troškova na osnovu postotaka i zahtjev za povraćaj sredstava. Povraćaj sredstava izvršiće se u najkraćem mogućem roku u valuti države prijema.

(f) Ako bi primjena odredaba iz tač. (b) i (e) ovog stava prouzrokovala ozbiljne poteškoće Ugovornoj strani, ona može zatražiti od Sjevernoatlantskog savjeta iznalaženje

drukčijeg rješenja.

(g) Pripadnik snaga ili civilne komponente neće biti podvrgnut nikakvom postupku radi izvršenja bilo koje presude donesene protiv njega u državi prijema po pitanju koje proizlazi iz obavljanja njegovih službenih dužnosti.

(h) Osim ako se tačka (e) ovog stava primjenjuje na potraživanja navedena u stavu 2 ovog člana, odredbe ovog stava neće se primjenjivati na potraživanja koja proizlaze ili su u vezi sa plovidbom ili upravljanjem brodom ili ukrcajem, prevozom ili iskrcajem broorskog tereta, osim na potraživanja po osnovu smrti ili tjelesnih povreda na koja se ne primjenjuju odredbe stava 4 ovog člana.

6. Potraživanja prema pripadnicima snaga ili civilne komponente proizašla iz kažnjivih djela ili propusta u državi prijema, a koja nijesu u vezi sa obavljanjem službenih dužnosti, uređuju se na sljedeći način:

(a) Organi države prijema razmotriće zahtjev i procijeniti visinu naknade na pravedan i ispravan način, uzevši u obzir sve okolnosti slučaja, uključujući i ponašanje oštećenog lica, te pripremiti izvještaj o predmetnom slučaju.

(b) Izvještaj će se dostaviti organima države odašiljanja, koje će bez odlaganja odlučiti o tome hoće li ponuditi isplatu *ex gratia* i u kojem iznosu.

(c) Ako podnosilac zahtjeva prihvati ponudu za isplatu *ex gratia* u iznosu koji u potpunosti zadovoljava njegovo potraživanje, organi države odašiljanja izvršiće isplatu i obavijestiti organe države prijema o svojoj odluci i visini isplaćenog iznosa.

(d) Ništa u ovom stavu neće uticati na nadležnost sudova države prijema u postupanju protiv pripadnika snaga ili civilne komponente osim i ukoliko je izvršena isplata u iznosu koji u potpunosti zadovoljava predmetno potraživanje.

7. Potraživanja koja proizlaze iz neovlašćene upotrebe bilo kojeg vozila oružanih snaga države odašiljanja, uređivaće se u skladu sa stavom 6 ovog člana, osim ako postoji pravna odgovornost snaga ili civilne komponente.

8. U slučaju spora oko pitanja je li kažnjivo djelo ili propust pripadnika snaga ili civilne komponente učinjeno prilikom obavljanja službene dužnosti, ili je upotreba nekog vozila države odašiljanja bila neovlašćena, pitanje će biti podneseno arbitru imenovanom u skladu sa stavom 2 tačka (b) ovog člana, čija će odluka biti konačna i obavezujuća.

9. Država odašiljanja neće zahtijevati imunitet od nadležnosti sudova države prijema nad pripadnicima njenih snaga ili civilne komponente u odnosu na građansko-pravnu nadležnost sudova države prijema, osim u slučajevima predviđenim u stavu 5 tački (g) ovog člana.

10. Organi države odašiljanja i države prijema sarađivaće u postupku prikupljanja dokaza za pravilno razmatranje i rješavanje potraživanja u vezi sa slučajevima koji se odnose na Ugovorne strane.

Član 9

1. Pripadnici snaga ili civilne komponente te članovi njihovih porodica mogu kupovati lokalnu robu potrebnu za ličnu potrošnju i koristiti potrebne usluge pod istim uslovima kao i državljani države prijema.

2. Roba iz lokalnih izvora za snabdijevanje snaga ili civilne komponente po pravilu će se nabavljati putem organa koji takvu robu nabavlja za oružane snage države prijema. Da se takvo snabdijevanje ne bi negativno odrazilo na privredu države prijema, organi te države naznačiće, ako to bude potrebno, svaki proizvod čija bi nabavka mogla biti ograničena ili zabranjena.

3. U skladu sa sporazumima koji su već na snazi ili koje bi ubuduće mogli zaključiti ovlašćeni predstavnici države odašiljanja i prijema, organi države prijema smatraće se isključivo odgovornim za zaključivanje odgovarajućih sporazuma kojima bi se snagama ili civilnoj komponenti dale na upotrebu zgrade i zemljišta koja zatraže, kao i pripadajući objekti i službe. Ti sporazumi i aranžmani treba da budu, koliko je to god moguće, u skladu sa propisima kojima se uređuje zbrinjavanje i smještaj takvog osoblja države prijema. Ako se ne zaključi poseban ugovor, prava i obaveze koje proizlaze iz posjeda ili korišćenja zgrada, zemljišta, objekata ili službi uređuju se u skladu sa zakonima države prijema.

4. Potreba snaga ili civilne komponente za lokalnim civilnim zaposlenima biće zadovoljena na isti način kao i takvi zahtjevi države prijema i razmjenom zaposlenih uz pomoć organa države prijema. Na zaposlenje i rad, posebno zarade, dodatke na zaradu i uslove zaštite zaposlenih primjenjuju se uslovi utvrđeni zakonodavstvom države prijema. Takvi civilni zaposleni pri snagama ili civilnoj komponenti ni u kojem smislu se neće smatrati pripadnicima tih snaga ili civilne komponente.

5. Kada snage ili civilna komponenta na mjestu gdje su smješteni nemaju odgovarajuću medicinsku ili stomatološku njegu, njihovi pripadnici mogu se liječiti, uključujući i bolničko liječenje, pod istim uslovima kao i takvo osoblje države prijema.

6. Država prijema u najvećoj će mogućoj mjeri da udovolji zahtjevima pripadnika snaga ili civilne komponente za korišćenje posebnih pogodnosti za putovanja i privilegija u pogledu cijena. Te će pogodnosti i privilegije biti predmet posebnih sporazuma koji će se zaključiti između odnosnih vlada uključenih država.

7. U skladu sa bilo kojim opštim ili posebnim finansijskim sporazumima između ugovornih strana, plaćanja u lokalnoj valuti za robu, smještaj i usluge izvršene prema st. 2, 3,4 i, ako je potrebno, 5 i 6 ovog člana, organi snaga obavljace bez odlaganja.

8. Pripadnici snaga odnosno civilne komponente i članovi njihove porodice zbog razloga navedenih u ovom članu neće biti oslobođeni od plaćanja poreza ili davanja u vezi sa obezbjeđivanjem proizvoda i usluga koje se naplaćuju u skladu sa finansijskim propisima države prijema.

Član 10

1. Ako obaveza plaćanja poreza u državi prijema zavisi od prebivališta ili boravišta, periodi tokom kojih se pripadnik snaga ili civilne komponente nalazi na teritoriji te države isključivo iz razloga što je pripadnik tih snaga ili civilne komponente neće se, u svrhu takvog oporezivanja, smatrati periodima prebivališta ili promjenom prebivališta ili boravišta. Pripadnici snaga ili civilne komponente su u državi prijema oslobođeni od plaćanja poreza na zaradu i ostala primanja koja im kao pripadnicima

tih snaga isplaćuje država odašiljanja ili od poreza na pokretnosti koje se nalaze u državi prijema isključivo zbog privremenog boravka pripadnika.

2. Ništa u ovom članu ne sprječava oporezivanje pripadnika snaga ili civilne komponente u vezi sa bilo kojom profitabilnom djelatnošću, osim njegovog zaposlenja kao takvog, koju on može obavljati u državi prijema i, izuzev u pogledu njegove zarade i primanja i pokretnosti iz stava 1, ništa u ovom članu ne sprječava oporezivanje kojem, čak i ako se smatra da ima prebivalište ili boravište izvan teritorije države prijema, taj pripadnik podliježe pod pravo te države.

3. Ništa u ovom članu neće se primjenjivati na „carinu” kako je određeno u članu XI stav 12.

4. Za potrebe ovog člana izraz „pripadnik snaga” ne uključuje ni jedno lice koje je državljanin države prijema.

Član 11

1. Osim ako ovim Sporazumom nije izričito drukčije propisano, na pripadnike snaga ili civilne komponente, kao i članove njihovih porodica primjenjuju se zakoni i propisi koje sprovode carinski organi države prijema. Posebno, carinski organi države prijema imaju pravo da, u okviru opštih uslova utvrđenih zakonima i ostalim propisima te države, pretresu pripadnike snaga ili civilne komponente i članove njihovih porodica, pregledaju njihov prtljag i vozila, odnosno zaplijene proizvode u skladu sa zakonima i propisima.

2. (a) Privremeni uvoz i ponovni izvoz službenih vozila snaga ili civilne komponente na sopstveni pogon odobriće se bez carine uz predočavanje triptiha u obliku prikazanom u Dodatku ovom Sporazumu.

(b) Privremeni uvoz vozila koja nijesu na sopstveni pogon uređen je stavom 4 ovog člana, a na ponovni izvoz primjenjuje se stav 8.

(c) Službena vozila snaga ili civilne komponente oslobođena su od bilo kojeg poreza koji se plaća u vezi s upotrebom vozila na drumovima.

3. Službeno zapečaćeni dokumenti ne podliježu carinskoj kontroli. Kada kuriri, bez obzira na njihov status, nose takve dokumente, moraju imati pojedinačno naređenje o kretanju izdato u skladu sa članom III stav 2 tačka (b). U naređenju o kretanju biće naznačen broj pošiljaka i potvrda da one sadrže samo službene dokumente.

4. Snage mogu bez carine da uvezu opremu za snage i razumnu količinu zaliha, namirnica i drugih roba isključivo za njihove potrebe i, u slučajevima kada država prijema to dopusti, za potrebe njihove civilne komponente i članova porodice. Za ovaj bescarinski uvoz potrebno je u carinskoj ispostavi na mjestu ulaska dostaviti, zajedno s onim carinskim ispravama kako će biti dogovorene, potvrdu u obliku dogovorenom između države prijema i države odašiljanja, koju je potpisalo lice koje je država odašiljanja ovlastila u tu svrhu. Podaci o licu ovlašćenom za potpisivanje potvrda te uzorci potpisa i pečata koji će se koristiti dostaviće se carinskoj upravi države prijema.

5. Pripadnik snaga ili civilne komponente može pri prvom dolasku radi preuzimanja službe u državi prijema ili pri prvom dolasku svakog člana porodice koji

će mu se pridružiti u vrijeme trajanja službe, uvesti svoje lične stvari i namještaj bez plaćanja carine.

6. Pripadnici snaga ili civilne komponente mogu bez plaćanja carine privremeno uvesti njihova privatna motorna vozila za ličnu upotrebu i za upotrebu članova njihovih porodice. Ne postoji obaveza prema ovom članu da se odobri oslobođenje od poreza koji se plaćaju u vezi s upotrebom puteva od strane privatnih vozila.

7. Sve ostalo što organi snaga uvezu, a nije namijenjeno isključivoj upotrebi snaga i civilne komponente, odnosno sve što uvezu pripadnici snaga ili civilne komponente, a nije navedeno u st. 5 i 6 ovog člana, neće biti, u skladu sa odredbama ovog člana, oslobođeno od plaćanja carine ili ispunjavanja drugih uslova.

8. Roba koja je u skladu sa st. 2 (b), 4, 5 ili 6 uvezena bez plaćanja carine:

(a) može se ponovo izvesti bez plaćanja carine, pod uslovom da se carinskoj ispostavi, ako je roba uvezena u skladu sa stavom 4, predloži potvrda izdata u skladu sa tim stavom; međutim, carinski organi mogu da potvrde da je roba koja se ponovo izvozi istovjetna robi opisanoj u potvrdi, ako ona postoji, odnosno da je uvezena pod uslovima utvrđenim u st. 2 (b), 4, 5 ili 6 već prema slučaju;

(b) uobičajeno ne smije se prodavati ili poklanjati u državi prijema: međutim, u određenim slučajevima to može biti odobreno, pod uslovima koje odrede odnosni organi države prijema (npr. plaćanje carine i poreza u skladu sa zahtjevima kontrole trgovinskog poslovanja i razmjene).

9. Na izvoz proizvoda kupljenih u državi prijema primjenjuju se isključivo propisi koji su na snazi u toj državi.

10. Carinski organi omogućiće redovnim jedinicama ili formacijama posebne dogovore za prelazak granica, pod uslovom da odnosni carinski organi o tome budu unaprijed obaviješteni.

11. Država prijema uspostaviće posebne dogovore kako bi se gorivom, uljem i mazivom mogla snabdijevati službena vozila, vazduhoplovi i plovila snaga ili civilne komponente bez plaćanja carina i poreza.

12. U st. 1–10 ovog člana:

“*carina*” znači carinske takse i sve druge takse i poreze koji se plaćaju pri uvozu ili izvozu, zavisno od slučaja osim carina i poreza koji nijesu ništa drugo osim naknade za pružene usluge,

“*uvoz*” obuhvata iznošenje robe iz carinskih skladišta ili stalnih carinskih skladišta, pod uslovom da odnosna roba nije uzgojena, proizvedena ili izrađena u državi prijema.

13. Odredbe ovog člana primjenjivaće se na odnosnu robu ne samo prilikom uvoza ili izvoza iz države prijema, već i kada je ona u tranzitu kroz teritoriju Ugovorne

strane, te se u tu svrhu naziv „država prijema” u ovom članu odnosi i na svaku ugovornu stranu preko čije je teritorije roba u tranzitu.

Član 12

1. Carinski ili poreski organi države prijema mogu, kao uslov za odobrenje bilo kojeg carinskog ili poreskog oslobođenja ili privilegije predviđenih ovim Sporazumom, zatražiti ispunjenje uslova koji su potrebni za sprječavanje zloupotrebe.

2. Ti organi mogu odbiti svako oslobođenje predviđeno ovim Sporazumom u pogledu uvoza u državu prijema proizvoda koji su uzgojeni, proizvedeni ili izrađeni u toj državi, a koji su iz nje izvezeni bez plaćanja ili po ponovnom plaćanju poreza ili carina kojima inače podliježe takav izvoz. Proizvodi izneseni iz carinskih skladišta smatraće se uvezenim ako su se zbog razloga njihovog skladištenja smatrali izvezenim.

Član 13

1. U cilju sprječavanja kršenja odredaba carinskih i poreskih zakona i propisa, organi države prijema i države odašiljanja međusobno će se pomagati pri vođenju istrage i prikupljanju dokaza.

2. Organi snaga pružiće svu moguću pomoć kako bi osigurali da proizvodi koji podliježu zapljeni od strane carinskih ili poreskih organa države prijema, ili u njihovo ime, budu predati tim organima.

3. Organi snaga pružiće svu moguću pomoć kako bi osigurali plaćanje carina, poreza i kazni koje treba da plate pripadnici snaga ili civilne komponente ili članovi njihovih porodica.

4. Službena vozila i proizvodi koji pripadaju snagama ili civilnoj komponenti, a ne pripadniku takvih snaga ili civilne komponente, koje su zbog povrede njenih carinskih ili poreskih zakona ili propisa zaplijenili organi države prijema biće predani organima odnosnih snaga.

Član 14

1. Snage, civilna komponenta i njihovi pripadnici, kao i članovi njihovih porodica, ostaju podložni deviznim propisima države odašiljanja, a ujedno podliježu i propisima države prijema.

2. Devizni organi države odašiljanja i države prijema mogu donijeti posebne propise koji će se primjenjivati na snage ili civilnu komponentu ili njihove pripadnike kao i na članove njihovih porodica.

Član 15

1. U skladu sa stavom 2 ovog člana, ovaj Sporazum ostaje na snazi u slučaju neprijateljstava na koja se Sjevernoatlantski ugovor primjenjuje, osim što se odredbe o namirivanju potraživanja iz člana VIII st. 2 i 5 neće primjenjivati na ratnu štetu, a odredbe Sporazuma, posebno odredbe čl. III i VII, odmah će ponovo razmotriti i preispitati odnosne Ugovorne strane koje se mogu sporazumjeti o potrebnim izmjenama koje se odnose na primjenu odredaba Sporazuma između njih.

2. U slučaju takvih neprijateljstava, svaka od Ugovornih strana ima pravo, obavještavajući druge Ugovorne strane 60 dana unaprijed, da suspenduje primjenu bilo koje od odredaba ovog Sporazuma u mjeri u kojoj se na nju odnose. U slučaju korišćenja ovog prava, Ugovorne strane odmah će se savjetovati radi dogovora o odgovarajućim odredbama koje će zamijeniti suspendovane odredbe.

Član 16

Sve razlike između Ugovornih strana u vezi sa tumačenjem ili primjenom ovog Sporazuma rješavaće se pregovorima između njih bez obraćanja trećem. Osim ukoliko izričitom odredbom ovog Sporazuma nije određeno drugačije, razlike koje se ne mogu riješiti neposrednim pregovorima podnijeće se Sjevernoatlantskom savjetu.

Član 17

Svaka Ugovorna strana može u svako doba tražiti izmjenu bilo kojeg člana ovog Sporazuma. Zahtjev se upućuje Sjevernoatlantskom savjetu.

Član 18

1. Ovaj Sporazum biće potvrđen, a instrumenti o potvrđivanju deponuju se što je prije moguće kod Vlade Sjedinjenih Američkih Država, koja će o datumu njegovog deponovanja obavijestiti svaku državu potpisnicu.

2. Trideset dana nakon što su četiri države potpisnice deponovale svoj instrument o potvrđivanju ovaj Sporazum stupa na snagu između njih. Za svaku drugu državu potpisnicu, on stupa na snagu trideset dana nakon deponovanja njenih instrumenata o potvrđivanju.

3. Nakon što stupi na snagu, ovaj Sporazum, na osnovu odobrenja Sjevernoatlantskog savjeta i takvih uslova o kojima on može odlučiti, biće otvoren za pristupanje svakoj državi koja pristupi Sjevernoatlantskom ugovoru. Pristupanje se sprovodi deponovanjem instrumenta o pristupanju kod Vlade Sjedinjenih Američkih Država, koja će o datumu njegovog deponovanja obavijestiti svaku državu potpisnicu i državu koja pristupa. U odnosu na svaku državu u čije je ime deponovan instrument o pristupanju, ovaj Sporazum stupa na snagu trideset dana nakon datuma deponovanja takvog instrmenta.

Član 19

1. Svaka Ugovorna Strana može da otkáže ovaj Sporazum nakon isteka perioda od četiri godine od datuma stupanja Sporazuma na snagu.

2. Otkazivanje Sporazuma od strane bilo koje Ugovorne strane sprovodi se pisanim obavještenjem koje ta Ugovorna strana upućuje Vladi Sjedinjenih Američkih Država, koja će o takvom obavještenju i datumu njegovog prijema obavijestiti sve ostale Ugovorne strane.

3. Otkaz proizvodi dejstvo godinu dana nakon što Vlada Sjedinjenih Američkih Država primi obavještenje. Nakon isteka perioda od godinu dana, Sporazum prestaje da bude na snazi u odnosu na Ugovornu stranu koja ga je otkazala, ali i dalje ostaje na snazi za preostale Ugovorne strane.

Član 20

1. U skladu sa odredbama st. 2 i 3 ovog člana, ovaj Sporazum primjenjivaće se samo na matičnoj državnoj teritoriji Ugovorne strane.

2. Međutim, svaka država može u vrijeme deponovanja svog o potvrđivanju ili pristupanju ili u bilo koje vrijeme nakon toga, u obavještenju upućenom Vladi Sjedinjenih Američkih Država izjaviti da proširuje ovaj Sporazum (pod uslovom ukoliko država koja daje takvu izjavu smatra nužnim, zaključivanja posebnog sporazuma između te države i svake od odnosnih država odašiljanja na sva ili neka od područja za čije je međunarodne odnose u okviru područja Sjevernoatlantskog ugovora ona odgovorna. Ovaj Sporazum se tada proširuje na područje ili područja navedena u njoj trideset dana nakon što Vlada Sjedinjenih Američkih Država primi obavještenje, ili trideset dana nakon zaključivanja posebnog sporazuma ako je potreban, ili nakon što Sporazum stupi na snagu u skladu sa članom XVIII, zavisno od toga što nastupa kasnije.

3. Država koja je dala izjavu, u skladu sa stavom 2 ovog člana, o proširenju ovog Sporazuma na bilo koju teritoriju za čije je međunarodne odnose odgovorna, može da otkáže i Sporazum posebno u odnosu na tu teritoriju u skladu s odredbama člana XIX.

U potvrdu gore navedenog, dolje potpisani opunomoćenici potpisali su ovaj Sporazum.

Sačinjeno u Londonu, 19. juna 1951. godine, na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu su oba teksta jednako vjerodostojna, u jednom originalu koji će biti deponovan u arhivu Vlade Sjedinjenih Američkih Država. Vlada Sjedinjenih Američkih Država dostaviće njegove ovjerene kopije svim državama potpisnicama i državama koje mu pristupe.

Član 3

Za sprovođenje ovog zakona nadležni su organ državne uprave nadležan za vanjske poslove i organ državne uprave nadležan poslove odbrane.

Član 4

Ovaj zakon stupa na snagu danom objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore – Međunarodni ugovori".